

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS

PATVIRTINTA
Kauno medicinos universiteto
Senato
2004 m. gruodžio 17 d.
Nutarimu Nr. 3-11

ATNAUJINTA
2016 m. lapkričio 21 d.

SVEIKATOS UGDYMO SISTEMA

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO PROGRAMA

Dalyko programos koordinatorius:

Profilaktinės medicinos katedra, doc. dr. Vaclovas Šveikauskas _____
padalinio pavadinimas, vadovo pareigos, pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Padaliniai, dalyvaujantys dalyko programoje:

1. Profilaktinės medicinos katedra, vedėja doc. dr. Auksė Domeikienė _____
padalinio pavadinimas, pareigos, pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas
2. Sveikatos psichologijos katedra, vedėja prof. dr. Nida Žemaitienė _____
padalinio pavadinimas, pareigos, pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Kaunas, 2016 m.

Dalyko programos duomenys

Mokslų sritis	Medicinos ir sveikatos mokslai
Mokslo kryptis (kodas)	Visuomenės sveikata – M 004
Dalyko pavadinimas	Sveikatos ugdymo sistema
Programos apimtis	160 val. (6 kreditai)
Paskaitos	40 val.
Seminarai	40 val.
Savarankiškas darbas	80 val.

Dalyko programos rengimo grupė

Eil. Nr.	Pedagoginis vardas, vardas, pavardė	Pareigos	Telefonas (darbo)	Elektroninio pašto adresas
1.	Dr. Nida Žemaitienė	profesorė	+370 37 242 913	nida.zemaitiene@ismuni.lt
2.	Dr. Giedrius Vanagas	profesorius	+370 37 242 923	giedrius.vanagas@ismuni.lt
3.	Dr. Vaclovas Šveikauskas	docentas	+370 37 327 328	vaclovas.sveikauskas@ismuni.lt

DALYKO PROGRAMOS APRAŠAS

1. Dalyko programos poreikis

Sveikatos ugdymas traktuojamas kaip centrinis pirminės sveikatos priežiūros elementas. PSO 1990 metais sveikatos ugdymą apibrėžė kaip procesą, įgalinantį asmenis ir bendruomenes daugiau rūpintis savo sveikata ir ją gerinti, didinti sveikatą lemiančių veiksnių kontrolę. Tobulinant sveikatos ugdymo procesą būtina gilintis į jo komponentų sąveikos ypatumus. Todėl ypač svarbiu tampa sisteminis požiūris į sveikatos ugdymo procesą besikeičiančiomis visuomenės gyvenimo sąlygomis. Identifikuojant sveikatos ugdymo sistemos įgyvendinimo problemas būtinas gilus supratimas apie pedagoginės sistemos ir aplinkos sąlygojamas sąveikos kokybes bei sandūros problemas.

2. Dalyko programos tikslai:

- gilinti doktorantų supratimą apie sveikatos ugdymo sistemą ir jos įgyvendinimo ypatumus šiuolaikinės visuomenės gyvenimo sąlygomis, atskleidžiant aplinkos veiksnių sąlygojamas problemas bei pagrindžiant jų sprendimo strategijas visuomenės sveikatos ir socialinių mokslų sąveikos kontekste.

Uždaviniai:

1. Atskleisti sisteminio požiūrio į sveikatos ugdymą ypatumus, akcentuojant aplinkos veiksnių sąlygojamas problemas.
2. Pritaikant edukologijos mokslo principus pagrįsti sveikatos ugdymo proceso tyrimo metodologiją pedagoginės sistemos ir aplinkos sąveikos kontekste.
3. Įsisavinti sveikatos ugdymo proceso tyrimo metodus.
4. Susipažinti su sveikatos ugdymo proceso tobulinimo galimybėmis.

Kadangi sveikatos ugdymas yra labai svarbus sveikatos stiprinimo veiklos komponentas, ši studijų programa turi glaudžias sąsajas su visuomenės sveikatos mokslo krypties dalyko „Modernioji visuomenės sveikata“ studijų programos tikslais.

3. Dalyko programos sandara, turinys ir studijų metodai.

Dalyko „Sveikatos ugdymo sistema“ studijų programą sudaro 3 dalys: 1 dalis. *Sveikatos ugdymas – sociokultūrinis reiškiny*; 2 dalis. *Sisteminis požiūris į sveikatos ugdymą*; 3 dalis. *Sveikatos ugdymo sistemos realizavimo problemų sprendimas: diagnostika ir kvalifikavimas*.

Studijų metodai: informaciniai (paskaitos), praktiniai (seminarai), kūrybiniai (individualios užduotys, esė), savarankiškas darbas (mokslinės literatūros analizė, probleminių situacijų analizė).

4. Įvertinimas

Suminis balas: 100 % = 20 % darbas auditorijoje (dalyvavimas diskusijose, žodiniai pranešimai, darbas grupėje, individualios užduoties pristatymas grupėje) + 20 % individuali užduotis (12 spausdintų puslapių) + 20 % esė (20 000 ženklų) + 40 % baigiamasis patikrinimas (atsakymas į du teorinius ir į vieną probleminį klausimą).

TEORINĖ DALIS

Eil. Nr.	Paskaitos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
I dalis. SVEIKATOS UGDYMAS – SOCIOKULTŪRINIS REIŠKINYS			
1.	Tarptautinės sveikatos ugdymo koncepcijos: <i>sveikatos elgesio problema pasaulyje, Europoje ir Lietuvoje</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
2.	Sveikatos ugdymo vertybės: <i>bendražmogiškųjų, asmeninių bei visuomenės vertybių pasireiškimo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
3.	Ugdymo tikrovė ir jos pažinimas: <i>įvairių amžiaus tarpsnių ugdytinių psichologinio pažinimo problemos</i>	4 val.	Prof. N. Žemaitienė
4.	Sveikatos ugdymo planavimas: <i>tikslų ir turinio dermės problema</i>	4 val.	Doc. L. Starkienė
5.	Sveikatos raštingumas kaip įgalinimo veiksnys: <i>sveikatos raštingumo sąsajos su gyvenimu</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
II dalis. SISTEMINIS POŽIŪRIS Į SVEIKATOS UGDYMĄ			
6.	Sveikatos ugdymo pedagoginė sistema: <i>pedagoginės sistemos ir aplinkos sąveikos problemas lemiantys veiksniai</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
7.	Sveikatos ugdymo organizavimas: <i>formų ir metodų parinkimo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas

8.	Sveikatos ugdymo procesas: <i>mokymo ir mokymosi paradigms kaitos problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
III dalis. SVEIKATOS UGDYMO SISTEMOS REALIZAVIMO PROBLEMŲ SPRENDIMAS: DIAGNOSTIKA IR KVALIFIKAVIMAS			
9.	Sveikatos ugdymo proceso tyrimas: <i>kokybinio ir kiekybinio požiūrių į tiriamus reiškinius derinimo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
10.	Sveikatos ugdytojo kompetencija ir veiklos ypatumai: <i>bendrujų ir specialiųjų kompetencijų ugdymo bei tobulinimo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas

TEORINĖ - PRAKTINĖ DALIS

Eil. Nr.	Seminaro temos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
I dalis. SVEIKATOS UGDYMAS – SOCIOKULTŪRINIS REIŠKINYS			
1.	Sveikatos ugdymo problemos visuomeninio ir dorovinio auklėjimo kontekste	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
2.	Požiūrių į sveikatos ugdymo vertybes įvairovė: <i>sveikatos ugdymo vertybių pasirinkimo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
3.	Ugdomosios situacijos pagrindai: <i>ugdomyjų situacijų grandinės sudarymo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
4.	Sveikatos ugdymo planavimo proceso ypatumai pirminėje sveikatos priežiūroje: <i>tikslų, turinio, metodų, būdų, priemonių ir formų derinimo problemos planuojant sveikatos ugdymo veiklą</i>	4 val.	Doc. L. Starkienė Prof. G. Vanagas
5.	Sveikatos raštingumo kaip sveikatos stiprinimo rezultato įvertinimas: <i>sveikatos raštingumo tobulinimo projekto rengimo ir jo įgyvendinimo problemos bei jų sprendimo būdai</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
II dalis. SISTEMINIS POŽIŪRIS Į SVEIKATOS UGDYMĄ			
6.	Individualybės raidos principų taikymas sveikatos ugdyme: <i>individualaus priėjimo aktualumas įgyvendinant dabartinius sveikatos ugdymo tikslus Lietuvoje</i>	4 val.	Prof. N. Žemaitienė
7.	Sveikatos ugdymo organizavimas: <i>bendruomenės poreikių nustatymo bei veiklos planavimo ir organizavimo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
8.	Sveikatos ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas: <i>vidinio ir išorinio diferencijavimo principų įgyvendinimo problemos bendruomenėje</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
III dalis. SVEIKATOS UGDYMO SISTEMOS REALIZAVIMO PROBLEMŲ SPRENDIMAS: DIAGNOSTIKA IR KVALIFIKAVIMAS			
9.	Sveikatos ugdymo projektas: <i>projekto rengimo, įgyvendinimo bei vertinimo etapų kokybę nulemiančių veiksnių ypatumai</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas
10.	Sveikatos ugdytojo kompetencijos portfelio formavimo metodika: <i>kompetencijos vertinimo sistemos įgyvendinimo problemos</i>	4 val.	Doc. V. Šveikauskas

SAVARANKIŠKAS DARBAS

1. Kursinių darbų temos

- 1.1. Bendruomenės sveikatos ugdymo sistemos modelis
- 1.2. Socialinių - dorovinių motyvų įtaka pasirenkant gyvenamosios vertybes
- 1.3. Bendruomenės įgalinimo galimybės asmeninių ir visuomeninių vertybių sąveikos kontekste
- 1.4. Bendruomenės sveikatos raštingumo įvertinimo gyvenamosios veiksmų požiūriu metodologija
- 1.5. Specialiųjų poreikių žmonių integravimo į bendruomenės sveikatos stiprinimo veiklą sistema
- 1.5. Darbo su asocialiomis šeimomis organizavimo sistema: požiūrio į gyvenamosios vertybes keitimo strategija
2. Esė temos
 - 2.1. Kodėl vieni žmonės yra sveiki, o kiti serga?
 - 2.2. Ar sveikata yra svarbiausias ugdymo vertybių sistemos komponentas?
 - 2.3. Ar sveikata tapo pastovia vertybe?
 - 2.4. Kodėl sunku įveikti įsisenėjusius žalingus įpročius?
 - 2.5. Ar neaktyvi bendruomenė yra nesveikiausia?

Rekomenduojama literatūra

Eil. Nr.	Leidinio pavadinimas	Leidinio autorius	Leidimo metai ir leidykla
I dalis. SVEIKATOS UGDYMAS – SOCIOKULTŪRINIS REIŠKINYS			
1.	Sveikatos edukologija	Šveikauskas V.	2008.KMU leidykla
2.	Sveikatos psichologija	Žemaitienė N., Bulotaitė L., Jusienė R., Veryga A.	2011. Tyto Alba
3.	Raidos psichologija: integruotas požiūrus	Žukauskienė R.	2012 Margi raštai.
4.	Health education. Effectiveness, efficiency and equity.	Tonnes K., Tilford S.	Chapman and Hall, 1994.
5.	Health Literacy	http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/healthliteracy.html	MedlinePlus
6.	Coming to consensus on health literacy measurement: An online discussion and consensus-gauging process	Andrew Pleasant, Julie McKinney http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0029655411000029	<i>Nursing Outlook, Volume 59, Issue 2, March–April 2011, Pages 95-106.e1</i>
7.	Empowerment Health Education in Adult Literacy	http://www.nlm.nih.gov/pubs/cbm/hliteracy.html ; http://www.nifl.gov/hifl/fellowship/reports/holm/HOHN.HTM .	(2000).A Guide for Public Health and Adult Literacy Practitioners, Policy Makers and Funders by Marica Drev Holm.
8.	Health literacy revisited: what do we mean and why does it matter?	ANITA PEERSON and MARGO SAUNDER http://heapro.oxfordjournals.org/content/24/3/285.full.pdf+html?sid=313a78e0-831c-4a56-8112-2a12eccc46ff	2009. Health Promotion International, Vol. 24 No.3, 285-296.
9.	Defining and measuring health literacy: how can we profit from other literacy domains?	Anne-Linda Frisch et al. http://heapro.oxfordjournals.org/content/27/1/117.full.pdf+html?sid=313a78e0-831c-4a56-8112-2a12eccc46ff	<i>Health Promot. Int. (2012) 27 (1): 117-126</i>
10.	Health literacy lost in translations? Introducing the European Health Literacy Glossary	Kristine Sørensen and Helmut Brand http://heapro.oxfordjournals.org/content/early/2013/03/11/heapro.d-at013.full.pdf+html?sid=313a78e0-831c-4a56-8112-2a12eccc46ff	<i>Health Promot. Int. first published online March 11, 2013, 1-11</i>
11.	Detecting limited health literacy in	Daniel Apolinario et al.	<i>Health Promot. Int. first</i>

	Brazil: development of a multidimensional screening tool	http://heapro.oxfordjournals.org/content/early/2013/10/30/heapro.d074.full.pdf+html?sid=313a78e0-831c-4a56-8112-2a12eccc46ff	published online October 30, 2013, 1-10
12.	MEDLINE/PubMed Search and Health Literacy Information Resources	http://www.nlm.nih.gov/services/queries/health_literacy.html	
13.	A tale of two health literacies: public health and clinical approaches to health literacy	Andrew Pleasant and Shyama Kuruvilla http://heapro.oxfordjournals.org/content/23/2/152.full.pdf+html?sid=313a78e0-831c-4a56-8112-2a12eccc46ff	<i>Health Promot. Int.</i> (2008) 23 (2): 152-159 152-159.
14.	Peculiarities of the health literacy education system	Šveikauskas V. http://medicina.kmu.lt/0512/0512-101.pdf	Medicina (Kaunas). 2005;41(12):1061-6. Lithuanian. PMID: 16401964.
15.	Pacientų sveikatos raštingumo vertinimas (daktaro disertacija)	Daiva Zagurskienė http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20090225_131229-37508/DS.005.0.02.ETD	2009. Kauno medicinos universitetas
16.	Health literacy – a heterogeneous phenomenon: a literature review	Lena Martensson, Gunnel Hensing. http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1471-6712.2011.00900.x/epdf	Scand J Caring Sci; 2012; 26; 151–160.
II dalis. SISTEMINIS POŽIŪRIS Į SVEIKATOS UGDYMĄ			
17.	Vaikų sveikatos ugdymas: pedagoginis aspektas	Adaškevičienė E.	1999. Vilnius
18.	Didaktikos teorija ir praktika	Šiaučiukėnienė L., Stankevičienė N., Čiužas R.	2011 „Technologija“
19.	Communication and professionalism	Whitcomb M.E. (www.elsevier.com/locate/pateducou)	2000. Patient Education and Counseling, 41, 137-144.
20.	Foundations of problem – based learning	Savin – Baden, M.; Major, C.H.	2004. Society for Research into Higher Education and OUP.
21.	Suaugusiųjų mokymasis. Andragoginės veiklos perspektyva	Zuzevičiūtė V., Teresevičienė M.	2008. VDU leidykla.
22.	Projektų metodas ugdymo praktikoje	Tamošiūnas T.	1999. Šiaulių universiteto leidykla.
23.	Socialinio ugdymo technologijos	Indrašienė V.	2004. VPU leidykla.
24.	Kūrybiškumo ugdymas mokant	Petrulytė A.	2001. Vilnius: Presvika
25.	Andragogika	Teresevičienė M., Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V.	2006. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
26.	Sveikatos ugdymo bendroji programa	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=2BBA6CE2-18C0-4222-85F6-7C3133D509DD	2012 m. rugpjūčio 31 d. Įsakymas Nr. V-1290.
27.	Sveikatos ugdymas mokykloje. Problema pagrįstos mokymosi sistemos taikymas. Metodinis leidinys / mokomoji knyga	Šveikauskas V.	Šiauliai: AB spaustuvė „Titnagas“, 2014.

**III dalis. SVEIKATOS UGDYMO SISTEMOS REALIZAVIMO PROBLEMŲ SPRENDIMAS:
DIAGNOSTIKA IR KVALIFIKAVIMAS**

28.	Mokyklos sveikatos ugdytojų vaidmenys	Petrauskienė A., Ustilaitė S,	2013. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas
29.	Visuomenės sveikatos specialistų gebėjimai planuoti sveikatos stiprinimo veiklą	Šveikauskas, Vaclovas, Milašauskienė, Žemyna, Paliukėnaitė, Vaida, Andziukevičius, Giedrius.	Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas. 2012, t. 16, Nr. 4. ISSN 1392-3218 p. 220-224.
30.	Visuomenės sveikatos specialistų žinios ir gebėjimai įvertinti poreikius, susijusius su sveikata	Šveikauskas, Vaclovas; Milašauskienė, Žemyna; Paliukėnaitė, Vaida, Giedrius Andziukevičius.	Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas. Kaunas: Vitae Litera. (Moksliniai darbai). ISSN 1392-3218. 2011, t. 15, Nr. 7, p. 509-513. [Index Copernicus].
31.	Podiplominių studijų poreikio įvertinimas visuomenės sveikatos specialistų požiūriu	Vaičiūnas, Tomas, Blaževičienė, Aurelija, Šveikauskas, Vaclovas.	Sveikatos mokslai = Health sciences. 2013, t. 23, Nr. 2. ISSN 1392-6373 p. 49-53 :
32.	Probleminio mokymosi proceso privalumai ir trūkumai: dėstytojų požiūris	Kirikova, Liudmila, Brunevičiūtė, Raimonda, Gudaitytė, Dalija, Šveikauskas, Vaclovas, Ramanauskas, Irmantas.	Santalka : filosofija, komunikacija = Coactivity : philosophy, communication. 2013, vol. 21, no. 1. ISSN 1822-430X p. 24-34.
33.	Šeimos gydytojų profesinio rengimo ypatybės	Kirikova, Liudmila, Šveikauskas, Vaclovas, Leonas, Linas	Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas. 2008, t. 12, Nr. 4. ISSN 1392-3218 p. 287-292.
34.	Probleminio mokymosi sistema	Šveikauskas, Vaclovas, Kirikova, Liudmila, Leonas, Linas.	Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas. 2008, t. 12, Nr. 5. ISSN 1392-3218 p. 372-376.
35.	Pacientų ir slaugytojų nuomonės apie sveikatos mokymą ir slaugytojų dalyvavimą šiame procese palyginimas	Zagurskienė, D., Misevičienė, I.	Medicina 2008; 44(11):885-894.
36.	Peculiarities of changes of roles of students and lecturers in implementation of problem-based learning system	Šveikauskas, Vaclovas, Kirikova, Liudmila, Leonas, Linas.	Socialiniai tyrimai : mokslo darbai. 2008, Nr. 1(11). ISSN 1392-3110 p. 85-94.
37.	Visuomenės sveikatos pagrindinių studijų programos studentų kompetenciją lemiančių gebėjimų ugdymo tendencijos	Šveikauskas, Vaclovas.	Medicina. 2006, t. 42, Nr. 3. ISSN 1010-660X p. 242-252.
38.	Sveikatos priežiūros ir farmacijos žmogiškųjų išteklių planavimo patirtis Lietuvoje	Starkienė L., Padaiga Ž., Reamy J., Dičkutė J.	2007. Versus Aureus
39.	Sisteminis gydytojų skaičiaus ir jų teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų poreikio modeliavimas (daktaro disertacija, Visuomenės sveikata 09 B)	Buivydienė J.	2010. Kauno medicinos universitetas
40.	Comparative report on health literacy in eight EU member states	The HLS-EU Consortium 2012 http://www.healthliteracy.ie/wp-content/uploads/2012/09/HLS-EU_report_Final_April_2012.pdf	The European Health Literacy Project 2009-2012
41.	Health Literacy Policy and Strategy	NALA http://www.nala.ie/	2002. Research Report for

			national Adult Literacy agency. Ireland.
42.	Final report Executive summary (D17) The European Health Literacy Project (HLS-EU)	The HLS-EU Consortium 2012 http://www.healthliteracy.ie/wp-content/uploads/2010/11/Final-Report-Executive-Summary-The-European-Health-Literacy-Project1.pdf	2012. HLS-EU
43.	Final report Executive summary (D17) The European Health Literacy Project (HLS-EU)	The HLS-EU Consortium 2012 http://www.healthliteracy.ie/wp-content/uploads/2010/11/Final-Report-Executive-Summary-The-European-Health-Literacy-Project1.pdf	2012. HLS-EU
44.	Health literacy in Europe: comparative results of the European health literacy survey (HLS-EU)	Sørensen et al. http://eurpub.oxfordjournals.org/content/eurpub/early/2015/04/04/eurpub.ckv043.full.pdf	The European Journal of Public Health Advance Access published April 5, 2015.
45.	Measuring health literacy in populations: illuminating the design and development process of the European Health Literacy Survey Questionnaire (HLS-EU-Q)	Sørensen et al. http://www.biomedcentral.com/1471-2458/13/948	BMC Public Health 2013, 13 :948.
46.	Health literacy of Dutch adults: a cross sectional survey	Iris van der Heide et al. http://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-13-179	BMC Public Health 2013, 13 :179. DOI: 10.1186/1471-2458-13-179.
47.	Health literacy and public health: A systematic review and integration of definitions and models	Sorensen et al; BioMed Central Ltd.. 2012. https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-12-80	BMC Public Health 2012 12 :80. DOI: 10.1186/1471-2458-12-80.
48.	Migration and health in an increasingly diverse Europe	Bernd Rechel et al. http://ac.els-cdn.com/S0140673612620868/1-s2.0-S0140673612620868-main.pdf?_tid=d1c8bae6-afc7-11e6-8f20-00000aacb35f&acdnt=1479718523_4ff7d86f8a282ca45aff6af0e5ba5487	Lancet 2013; 381: 1235–45.
49.	Monitoring migrant health in Europe: A narrative review of data collection practices	B. Rechel et al. http://ac.els-cdn.com/S0168851012000048/1-s2.0-S0168851012000048-main.pdf?_tid=519cf8a4-afc8-11e6-a767-00000aacb361&acdnt=1479718738_2a8bc0cb6781983fce2c65f6b98285c2	Health Policy 105 (2012) 10–16.
50.	Responding to diversity: An exploratory study of migrant health policies in Europe	P. Mladovsky et al. http://ac.els-cdn.com/S0168851012000085/1-s2.0-S0168851012000085-main.pdf?_tid=dc8a4188-afc8-11e6-9c18-00000aacb35f&acdnt=1479718971_cd1e6de9d612a524d6d38551	Health Policy 105 (2012) 1–9.

		2b777e86	
51.	Ageing in the European Union	Bernd Rechel et al. http://ac.els-cdn.com/S014067361262087X/1-s2.0-S014067361262087X-main.pdf?_tid=61ad89ce-afc9-11e6-8501-00000aacb35e&acdnat=1479719194_15e16c01d8d4d1cd9c91fb8ee0df695c	Lancet 2013; 381: 1312–22.
52.	The European health report 2012: charting the way to well-being	WHO. http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0004/197113/EHR2012-Eng.pdf	Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe,

Numatomų dėstytojų sąrašas

Dalyko programoje dėstysiantys profesoriai arba vyriausieji mokslo darbuotojai: prof. dr. Giedrius Vanagas, prof.dr. Nida Žemaitienė.

Dalyko programoje dėstysiantys docentai: doc.dr. Vaclovas Šveikauskas; doc. dr. L. Starkienė.